

TIỂU DẪN

Thiền sư Pháp Thuận (915 – 990) họ Đỗ, không rõ tên thật và quê quán, là một nhà sư thuộc thế hệ thứ mười dòng thiền Nam phương do Thiền sư người Thiên Trúc Tì-ni-đa-lưu-chi đến nước ta năm 580 lập ra. Ông từng giữ công việc cố vấn quan trọng dưới triều Tiền Lê.

Tác phẩm của ông hiện còn một bài thơ trả lời Lê Đại Hành hỏi về vận nước. Để hiểu bài thơ, cần hiểu khái niệm “vô vi”. *Vô vi* nghĩa đen là “không làm gì”. Khái niệm *vô vi* được nhiều trường phái triết học, tôn giáo sử dụng. *Vô vi* là thuật ngữ trong sách *Đạo đức kinh* của Lão Tử nhằm chỉ một thái độ sống thuận theo tự nhiên, không làm điều trái tự nhiên. Trong bài thơ này, *vô vi* còn được hiểu theo nghĩa của Nho giáo. Thiên *Vệ Linh công* sách *Luận ngữ* của Khổng Tử có câu: “Vô vi nhi trị giả, kì Thuấn dã dư?” (Vô vi mà thịnh trị, đó là vua Thuấn chăng?). Chu Hi chú giải ý này như sau: “Vô vi mà thịnh trị là vì bậc thánh nhân có đức thịnh nên cảm hoá được nhân dân, không phải làm gì hơn”.

VĂN BẢN

Phiên âm

Quốc tộ như đằng lạc,
Nam thiên lí thái bình.
Vô vi cư điện các,
Xứ xứ tức đao binh.

Dịch nghĩa

Vận nước⁽¹⁾ như dây mây leo quấn quýt⁽²⁾,
Ở cõi trời Nam [mở ra] cảnh thái bình.
Vô vi ở nơi cung điện⁽³⁾,
[Thì] khắp mọi nơi đều tắt hết đao binh.

(1) *Vận nước*: dịch chữ *quốc tộ*. *Tộ* có nhiều nghĩa: phúc, vận may của quốc gia; ngôi (vua, hoàng đế). Ở đây hiểu *quốc tộ* là vận nước.

(2) *Dây mây leo quấn quýt*: dịch hai chữ *đằng lạc* (*đằng*: cây mây; *lạc*: cuốn dây ở xung quanh).

(3) *Cung điện*: dịch hai chữ *điện các*.

Dịch thơ

Vận nước như mây quấn,
Trời Nam mở thái bình:
Vô vi trên điện các,
Chốn chốn dứt đao binh.

Theo bản dịch của ĐOÀN THĂNG
(*Thơ văn Lí - Trần*, tập I,
NXB Khoa học xã hội, Hà Nội, 1977)

HƯỚNG DẪN ĐỌC THÊM

1. Tác giả so sánh “Vận nước như mây quấn” nhằm diễn tả điều gì ?
(Sự vững bền ? Sự dài lâu ? Sự phát triển thịnh vượng ?)
2. Qua hai câu thơ đầu, nêu cảm nhận của anh (chị) về :
 - Hoàn cảnh đất nước.
 - Tâm trạng tác giả.
3. Đọc Tiểu dẫn để hiểu nội dung hai chữ *vô vi*, sau đó thử giải thích vì sao tác giả lại khẳng định “Vô vi trên điện các – Chốn chốn dứt đao binh”.
4. Theo anh (chị), hai câu thơ cuối phản ánh truyền thống tốt đẹp gì của dân tộc Việt Nam ?